JICAH 2021; 1(1): 167-182
Research Article

Journal of Infant, Child and Adolescent Health

Ebeveynleşme İle İlgili Türkiye'de Yayınlanan Çalışmaların İncelenmesi

Investigation the Studies About Parentification Which Publicated in Turkey

Emine ŞENTÜRK[1,*], Mehmet SAĞLAM[2]

Özet

Amaç: Ebeveynleşme ebeveyn-çocuk arasındaki rollerin değişimi olarak tanımlanmaktadır. Aracı ebeveynleşmede çocuğun bakım, ev işleri ve ekonomik gibi fiziksel sorumlulukları söz konusudur, duygusal ebeveynleşmede ise ebeveynlere duygusal veya psikolojik destek sağlama, çatışma çözme gibi sorumluluklar vardır. Ebeveynleşmenin görülmesi için bazı riskler ve ebeveynleşmenin insan yaşamı üzerinde bazı sonuçları vardır. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de günümüze dek ebeveynleşme konusunda yapılan çalışmaları incelemektir.

Yöntem: 9 tez, 3 makale ve 1 kongre bildirisi farklı anahtar kelimelerle araştırılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın yöntemi betimleyici içerik analizidir.

Bulgular: Türkiye'de günümüze dek ebeveynleşme alanında yapılan çalışmalar 2014 yılından sonra başlamış, en çok tez olarak ve tezler arasında da yüksek lisans tezi düzeyinde, nicel yöntem kullanılarak Sosyal Bilimler Enstitüsünde, Psikoloji Anabilim dalında çalışılmıştır. Sonuçlara göre ebeveynleşme olgusunda en fazla çalışmanın Hacettepe Üniversitesi'nde yayınlandığı görülmektedir. Ebeveynleşme en fazla yetişkinlerde ve ardından ergenlerde çalışılmıştır ancak bu gelişim dönemleri öncesinde çalışma bulunmamaktadır. Yetişkinlerde en fazla geçerlik ve güvenirliği bulunan ölçme araçları kullanılırken ergenlerle yapılan çalışmaların tamamında açık uçlu sorular kullanılmıştır. Bu çalışmalarda ebeveynleşme olgusu ile birlikte ele alınan değişkenlerde psikolojik ve demografik değişkenlere, çalışmaların sonuçlarında ise ebeveynleşmenin psikolojik sonuçlarına odaklanılmıştır.

Sonuç: Ebeveynleşme olgusunun aile işlevleri gibi farklı temalar üzerinde çalışılması, ebeveynleşme olgusunu önleyici çalışmalara ağırlık verilmesi, çocuklukta ebeveynleşme olgusunu ölçebilecek ölçekler geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynleşme, ebeveyn çocuk, ebeveyn çocuk rol değişimi

Abstract

Objective: Parentification is defined as parent-child role reversation. instrumental parefentificated childs take on their parent's some pyscial roles like careciving, financial or houseworks; emotional parentificated childs take on respontibilites like psychological or emotional support to their parent's, conflict resolution. There are some conclusion of parentification on humans life and some risks for accruing parentification. The aim of this study is investigation the studies about parentification publicated in Turkey to this time.

Method: It was analyzed 9 undergraduate theses, 3 articles and 1 congress paper that using different keywords after searched. This study's method ise descriptive content analysis.

Results: According to results, studies about parentification which writed in Turkey have started after 2014; most studied as theses, Social Sciences Institue and Psychology Departments, at level of master, by using qualitative research design. Results showed that publicated studies about parentification in Turkey were studied most on Hacettepe University. Parentification most studied on adults, after adults studied with adolescents, but there are no study before this development periots. For adults have used most scale which have validity and reliability but for all adolescents used open-ended questions. These studies mainly focused on assosiated variables with parentification like demografic, psychological variables and parentification's psychologycal results were focused on in the results of the studies. .

Conclusion: It is thoughted that that are necessary have to study parentification penomenon like family functions different themes, focus to preventive studies to parentification penomenon, develop scales which enable to measure parentification phenomenon in childhood.

Keywords: Parentification, parental child, parent-child role reversal

[1,*] İnönü Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, eminesenturk237@gmail.com
[2] İnönü Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, mehmet.saglam@inonu.edu.tr
*Sorumlu Yazar
Geliş Tarihi / Received: 04.12.2021
Kabul Tarihi/Accepted: 20.12.2021

GİRİŞ

Çocukların yetişkinliklerinde sağlıklı kişilik gelişimi sergileyebilmeleri için yaşamı, yaşam içindeki rolleri öğrendikleri, ilk sosyalleşme araçları olan aile ortamında sevgiye dayalı, dengeli, tutarlı ilişkiler geliştirilmesi ve aile içi rollerin belirgin olması önemlidir (Yörükoğlu, 2015). Ebeveynleşme, aile içindeki ebeveyn ile çocuğun rollerinin değişimi olarak ifade edilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik ebeveynleştirme davranışlarının kendi çocukluklarında kabul edilme, anlaşılma, desteklenme gibi gereksinimlerinin karşılanmamasından ortaya çıktığı görüşü aktarılmaktadır. Çocuğa bu rollerin sürekli ve katı bir biçimde devredilmesi durumunda çocuğun aile üyelerinin veya aile sisteminin ihtiyaçları doğrultusunda bir kimlik geliştirmesi söz konusu olmaktadır (Wells & Jones, 2000). Ebeveynleşme kavramı ilk kez 1967 yılında Minuchin ve arkadaşları tarafından ebeveyn çocuk (parental child) olarak literatürde yer almış ve ailede ev işleri, çocuk bakımı, evin maddi geçiminin sağlanması gibi ailenin refahı ve idamesi için gerekli sorumlulukları üstlenen çocuklar olarak belirtilmiştir. 1973 yılında ise Boszormenyi, Nagy ve Spark tarafından ise ebeveynleşme (parentification) kavramı şeklinde ele alınmıştır (Akt; Chase, 1999).

Orjinalinde çocuğun henüz yeterince hazır olmadan veya olgunlaşmadan üstlendiği duygusal ve fonksiyonel sorumluluklar olarak kavramsallaştırılan ebeveynleşme kavramı ilerleyen yıllarda duygusal ve aracı ebeveynleştirme olarak sınıflandırılmıştır. Aracı ebeveynleşmede çocuğun fiziksel olarak üstlendiği kardeşlerine bakma, evi geçindirme gibi sorumluluklar söz konusu iken duygusal ebeveynleşmede depresyonda olan ebeveynlere destek veya çatışma çözme gibi sosyoduygusal sorumluluklar ön plandadır (Hooper**,** L'Abate, Sweeney, Gianesini & Jankowski, 2014). Ebeveynleşen çocuklar üstlendikleri görevlerin çeşidi, bu görevleri yerine getirmek için harcadıkları süre, üstlendikleri roller, destekten yoksun olmaları ve görevleri tamamladıklarında takdir görme bakımından ebeveynleşmeyen çocuklardan farklılaşmaktadırlar (Hooper, Doehler, Wallace & Hannah, 2011). Ayrıca ebeveynleşme kavramına bakış açısı ait olunan kültür, aile sisteminin özellikleri, bireyin cinsiyet gibi faktörlerden etkilenmektedir. Bir kültürde aile sisteminde uyumlu kabul edilen bir davranışın bir başka kültürde uyumlu olmaması söz konusu olabilmektedir (Hooper & Wallace, 2009).

Ebeveynleşme olgusunda ebeveynleştirilen çocuğun yaşının önemli olduğu, yaşı daha büyük olan çocukların sahip oldukları beceriler göz önüne alındığında bakım verme rolünü daha küçük yaştaki çocuklara nazaran daha iyi üstlenebilecekleri, buna bağlı olarak da ebeveynleşmenin büyümeye etkisinin ve stres oluşturma düzeyinin de farklılaşabileceği aktarılmaktadır (Hooper, 2008).

Ebeveynleşme kavramıyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında aile öngörülemezliği ve ebeveynlerde alkolizmin varlığının bu ebeveynlerin çocuklarında ebeveynleşme olgusunu yordadığı tespit edilmiştir (Burnett, Jones, Bliwise & Ross, 2006). Ebeveyni boşanan ve boşanmayan bireylerin karşılaştırıldığı bir çalışmada boşanmanın da ebeveynleşme için bir risk faktörü olduğu, ebeveynleri boşanan kişilerin ebeveynleri

boşanmayanlara kıyasla daha fazla duygusal ve aracı bakım sağladıkları ve ailelerinde daha fazla haksızlığa uğradıkları inancı taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır (Jurkovic, Thirkield & Morrell, 2001).

Çocukluk dönemindeki duygusal ebeveynleşme depresif belirtiler, dışsallaştırma sorunları, ebeveynlerle ilişkilerde problemler gibi ergenlik döneminde birçok olumsuz sonuçla ilişkili bulunmuştur (Khafi, Yates & Luthar, 2014). Duygusal ebeveynleşmenin uzun süreli etkilerinin incelendiği bir çalışmada annesel veya babasal ebeveynleşmenin yetişkinlikte depresyonu yordadığı tespit edilmiştir. Ek olarak çocukluktaki babasal ebeveynleşme ile yetişkinlikteki vegetatif (istem dışı) semptom arasında, annesel ebeveynleşme ile ise ağrı arasında ilişki bulunmuştur (Schier, Herke, Nickel, Elge & Hardt, 2015).

Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin akademik güçlüklerinin sadece bireysel faktörlerle açıklanamayacağı, düşük akademik başarı sergileyen öğrencilerin ailelerinin bakım sorumluluğunu daha fazla üstlendikleri, alkolik ebeveyne sahip olan öğrencilerde daha fazla ebeveynleşme görüldüğü saptanmıştır (Chase, Deming & Wells, 1998). Göçmen ergenlerde ebeveynleşmenin incelendiği bir çalışmada göçmen ergenlerde yerleşik Alman ergenlere göre aracı ve duygusal ebeveynleşmenin daha fazla görüldüğü, göçmenlerde dilin aracı rolünün araçsal ve duygusal ebeveynleşme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Titzmann, 2012).

Otizmli kardeşi olan normal gelişim gösteren kişilerde görülen ebeveyn odaklı ebeveynleştirmenin yüksek stres ve kaygı gibi olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilirken kardeş odaklı ebeveynleşmeleri kardeşler arasındaki pozitif ilişki tutumunun görüldüğü olumlu sonuçlarla ilişkilendirilmektedir (Tomeny, Barry & Fair, 2017). Birçok olumsuz sonucu bulunan ebeveynleşmenin kişide hafif bir travma sonrası büyümeyi öngörmesi bakımından koruyucu bir rol de üstlenebileceği tespit edilmiştir. Bununla birlikte duygusal ebeveynleşme klinik olguları olmayan kişilerde stresi yordamada önemli bulunmuştur (Hooper, Walters & Lanthier, 2008). Ebeveynleşmenin çocuğun gelişim sürecinde az da olsa olumlu katkısına rağmen çocuğa yüklenen rollerin o çocuğa göre ağır olması ya da çocuğun bu rolü üstlenmek zorunda hissetmesi durumunda patolojik bir hal alabileceği belirtilmektedir (Engelhardt, 2012).

Bu araştırmanın temel amacı Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuna ilişkin yapılan çalışmaların incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla birlikte ele alınan değişkenler nelerdir?
- 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan çalışmaların yayınlandığı yılların dağılımı nasıldır?
- 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yayınlandığı üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yapıldığı enstitüler, anabilim dalları ve tezin türüne göre dağılımı nasıldır?

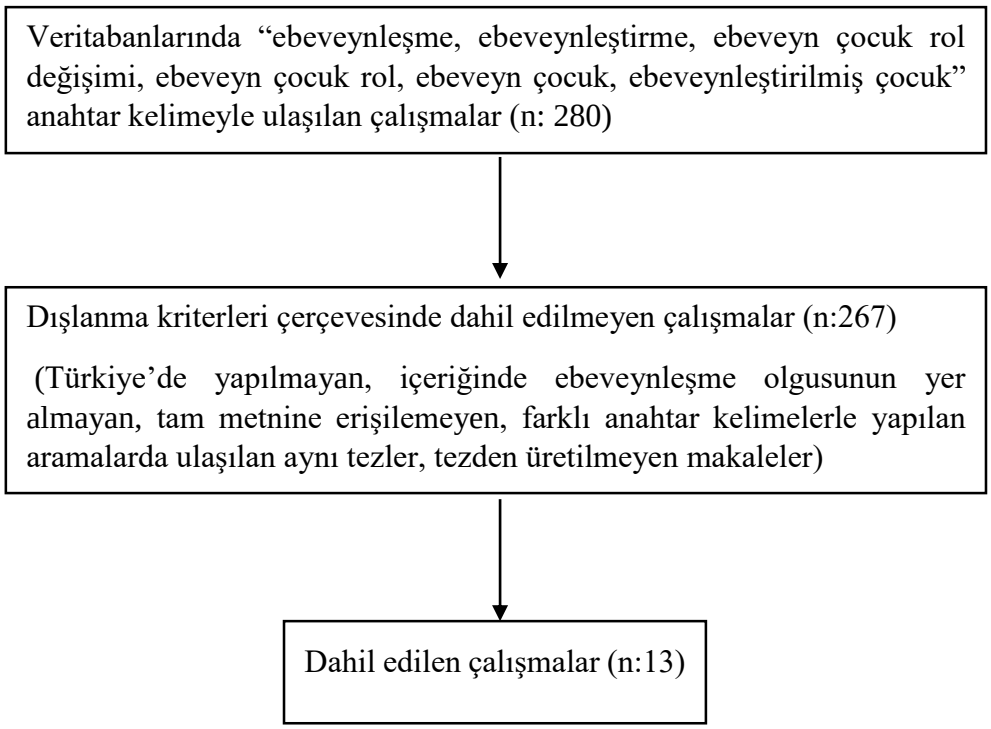
- 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla ilgili yazılan makalelerin yayınlandığı dergilere göre dağılımı nasıldır?
- 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan çalışmaların örneklem grubunun gelişim dönemine göre dağılımı nasıldır?
- 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan çalışmaların desenine göre dağılımı nasıldır?
- 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan çalışmalarda kullanılan ebeveynleşme olgusunu değerlendiren veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır?
- 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan çalışmaların elde ettiği sonuçlara göre dağılımı nasıldır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma deseni kullanılarak betimsel içerik analizi şeklinde tasarlanmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanılmasıyla olayları doğal halleriyle bütüncül değerlendirmeye olanak sağlayan bir araştırma desenidir (Aydın, 2018). Bu araştırmada Türkiye'de ebeveynleşme olgusuna ilişkin nitel, nicel ve karma araştırma yöntem ile yapılmış çalışmalar incelendiğinden içerik analizi yönteminin nitel ve nicel çalışmaları bir arada değerlendirmeye olanak sağlayan, betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmaya Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bulunan lisansüstü düzeydeki çalışmalar ve DergiPark, Google Akademik veri tabanında yer alan makaleler dahil edilmiştir. Bu kapsamda araştırmacılar tarafından YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı ve Google Akademik veri tabanı üzerinden 22.12.2020 tarihinde araştırmalar yapılmış; "ebeveynleşme, ebeveynleştirme, ebeveyn çocuk rol değişimi, ebeveyn çocuk rol, ebeveyn çocuk, ebeveynleştirilmiş çocuk" olarak 6 anahtar sözcükle tarama yapılmıştır. Bu arama neticesinde 197 lisansüstü tez, 82 makale ve 1 kongre bildirisi olmak üzere toplam 280 çalışmaya erişilmiştir. Veri tabanında bulunan çalışmaların ilgili araştırmaya dâhil edilme kriteri belirlenmesinde 2020 yılına kadar 6 anahtar kelime kullanılarak araştırma yapılmıştır. Araştırmanın dışlanma kriterlerini çalışmaların Türkiye'de yapılmamış olması, içeriğinde ebeveynleşme olgusunun yer almaması, tezin tam metnine erişilememesi, farklı anahtar kelimelerle yapılan aramalarda ulaşılan aynı tezler olması, tezden üretilmemiş olması oluşturmaktadır. Dışlanma kriterleri doğrultusunda erişilen 9 lisansüstü tez, 4 makale ve 1 kongre bildirisi olmak üzere toplam 14 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir. Verilerin toplanması ve analizi sürecinde araştırma amaçları doğrultusundaki yıl, tür, dil, vb. detaylı bilgileri kodlanarak elektronik ortamda kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Alan yazın taraması sonucunda Türkiye'de ebeveynleşme olgusuna yönelik yapılmış çalışmalar teker teker incelenerek konuyla uyumlu olanlar araştırmaya dahil edilmiştir. Türkiye'de ebeveynleşme olgusu ile ilgili 6 anahtar sözcükle ulaşılan çalışmalar teker teker detaylı incelendikten sonra bu çalışmalara ilişkin bilgiler bilgisayar ortamına ayrıntılı bir biçimde aktarılmıştır. Çalışmaların incelenmesi neticesinde çalışmalara ilişkin yayın yılı, yayın dili, araştırma deseni, örneklemin gelişim dönemi, örneklemin gelişim dönemine göre ebeveynleşme olgusunu ölçen veri toplama aracı, ebeveynleşme olgusu ile birlikte ele alınan değişkenler, çalışmanın türü, yayınlandığı üniversite, enstitü, anabilim dalı, lisansüstü tezin türü, çalışmanın yayınlandığı makale şeklinde ortak temalar belirlenmiştir bu temalar üzerinden çalışmalar ayrıntılı biçimde yeniden incelenmiştir. Her bir çalışmaya ilişkin veriler teker teker gözden geçirilerek elektronik ortamda kaydedilmiştir. Oluşturulan temalar çerçevesinde verilerin analizinde frekans, yüzde gibi betimsel istatistiklere yer verilerek analiz işlemi yapılmıştır. Analiz edilen veriler, betimleyici istatistiklerle çeşitli tablo ve şekiller halinde sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

İncelenen çalışmalar detaylı incelendikten sonra bilgisayar ortamına kaydedilmiş ve çeşitli aralıklarla bilgiler gözden geçirilmiştir. Güvenirliği artırmak amacı ile iki farklı araştırmacı tarafından veriler kontrol edilmiş ve araştırmacılar arasında %100 uyum sağlanarak veriler analiz edilmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmada Türkiye'de Ebeveynleşme olgusu ile ilgili yapılan çalışmalar "ebeveynleşme, ebeveynleştirme, ebeveyn çocuk rol değişimi, ebeveyn çocuk rol, ebeveyn çocuk, ebeveynleştirilmiş çocuk" anahtar kelimeleri aracılığıyla taratılmış ve araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. 2020 Yılına Kadar Türkiye'de Ebeveynleşme Olgusuyla İlgili Yapılan Çalışmalara Ait Bilgiler

Değişken	**f**	**%**
Üniversite		
Hacettepe Üniversitesi	4	44.44
Anadolu Üniversitesi	1	11.11
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	1	11.11
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1	11.11
Ortadoğu Teknik Üniversitesi	1	11.11
Ted Üniversitesi	1	11.11
Toplam	**9**	**100**
Yayın yılı		
2014	1	7.69
2015	1	7.69
2016	2	15.38
2018	3	23.07
2019	5	38.46
2020	1	7.69
Toplam	**13**	**100**
Dergi		
Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	33.33
İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi	1	33.33
Türk Psikoloji Dergisi	1	33.33
Toplam	**3**	**100**
Kongre		
20.Uluslarası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi	1	100

Tablo 1 incelendiğinde Türkiye'de ebeveynleşme olgusuyla ilgili 2014 yılında 1 çalışma (%7.69), 2015 yılında 1 çalışma (%7.69), 2016 yılında 2 çalışma (%15.08), 2018 yılında 3 çalışma (%23.07), 2019 yılında 5 çalışma (%38.46), 2020 yılında 1 çalışma (%7.1) yapıldığı anlaşılmaktadır. 2017 yılında hiç çalışma yapılmadığı görülürken en fazla çalışmanın sırasıyla 2019, 2018 ve 2016 yıllarında yapıldığı, 2014, 2015 ve 2020 yıllarında ise ebeveynleşme olgusuyla ilgili Türkiye'de birer çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Türkiye'de 2020 yılına kadar Türkiye'de ebeveynleşme konusu ile ilgili Anadolu Üniversitesinde 1 (%11.1) lisansüstü tez, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi'nde 1 (%11.1) lisansüstü tez, Hacettepe Üniversitesi'nde

4 (%44.4) lisansüstü tez, İstanbul Gelişim Üniversitesinde 1 (%11.1) lisansüstü tez, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde 1 (%11.1) lisansüstü tez ve Ted Üniversitesinde 1 (%11.1) lisansüstü tez hazırlandığı tespit edilmiştir. Ebeveynleşme konusunda en fazla lisansüstü tezin Hacettepe Üniversitesinde hazırlandığı görülmektedir. Türkiye'de 2020 yılına kadar Türkiye'de ebeveynleşme konusu ile ilgili Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nde 1 (%33.33) çalışma, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi'nde 1 çalışma (%33.33), Türk Psikoloji Dergisi'nde 1 çalışma (%33.33) yayınlandığı görülmektedir. Türkiye'de geçmişten bugüne dek ebeveynleşme konusuyla ilgili makalenin yayınlandığı dergiye bakıldığında Eğitim, Psikoloji ve Sağlık odaklı dergilerde yayınlandığı görülmektedir. Ebeveynleşme konusunda sunulan tek bildirinin ise 20. Uluslararası Psikolojik Çalışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. 2020 Yılına Kadar Türkiye'de Ebeveynleşme Olgusuyla Birlikte Ele Alınan Değişkenler

Değişken	**n**	**%**
Annenin çocukluğundaki ebeveynleşme davranışı tecrübeleri	1	3.84
Annenin eşiyle ilişkisindeki bağlanması, evlilik doyumu gibi evliliğe ilişkin değişkenler	2	7.69
Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, cinsiyet gibi demografik değişkenler	5	19.23
Depresyon, Obsesif-Kompulsif inanç ve belirtiler, Öfke, Kaygı, Psikolojik dayanıklılık, Psikolojik iyilik, Eşbağımlılık, Çocuğun benlik kurgusu, psikolojik belirtiler gibi psikolojik değişkenler	15	57.69
Sağır ebeveynlerin işiten çocuğu olmak	1	3.84
Çocuk işçiliği	1	3.84
Özel gereksinimli kardeşi olanların sosyal desteği	1	3.84
Toplam	26	100

*İncelenen çalışmaların amacında açıkça belirtilen değişkenler esas alınarak ebeveynleşme olgusuyla birlikte ele alınan değişkenler belirlenmiştir

Tablo 2 incelendiğinde Türkiye'de ebeveynleşme olgusuna ilişkin yapılan çalışmaların en fazla depresyon, obsesif-kompulsif inanç ve belirtiler, öfke, kaygı, psikolojik dayanıklılık, psikolojik iyilik, eşbağımlılık, çocuğun benlik kurgusu, psikolojik belirtiler gibi psikolojik değişkenler konusunda olduğu (n:15, %57.69); ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, cinsiyet gibi demografik değişkenlerle ilgili 5 çalışma (%19.23) yapıldığı, annenin eşiyle ilişkisindeki bağlanması, evlilik doyumu gibi evliliğe ilişkin değişkenlere dair 2 çalışma (7.69) yapıldığı, annenin çocukluğundaki ebeveynleşme davranışı tecrübeleri, sağır ebeveynlerin işiten çocuğu olmak, çocuk işçiliği, özel gereksinimli kardeşi olanların sosyal desteği gibi konularda 1'er çalışma (%3.84) yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. 2020 Yılına Kadar Türkiye'de Ebeveynleşme Olgusuyla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Yapıldığı Enstitüler, Anabilim Dalları ve Tezin Türüne Göre Dağılımları

Enstitü	Tezin türü	Anabilim dalı	n	%
Sosyal Bilimler Enstitüsü	Yüksek Lisans	Psikoloji	6	66.6
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Yüksek Lisans	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	2	33.3
		Özel Eğitim	1	
Toplam			**9**	**100**

Tablo 3 incelendiğinde ebeveynleşme konulu lisansüstü tezlerin tamamının yüksek lisans tezi olarak hazırlandığı, 6'sının (%66.6) Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, 3'ünün (%33.3) ise Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yapıldığı saptanmıştır. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan tezlerin tamamının Psikoloji Anabilim Dalı'nda yapıldığı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanan tezlerin 1'inin Özel Eğitim Anabilim Dalı'nda, 2'sinin ise Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda yapıldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında ebeveynleşme konusunun en fazla Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde çalışıldığı anlaşılmaktadır. Sırasıyla en fazla Psikoloji, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve Özel Eğitim Anabilim Dallarında hazırlandığı, ebeveynleşme olgusuyla ilgili günümüze dek yapılan lisansüstü tezlerin tamamının yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirildiği, doktora düzeyinde hiç çalışma yapılmadığı görülmektedir.

Gelişim dönemlerine ilişkin sınıflandırmalar incelendiğinde bebeklik döneminin 0-3 yaş arasında, erken çocukluk döneminin 6-12 yaş arasında, orta çocukluk döneminin 12-18 yaş arasında tanımlandığı görülmektedir (Bayhan & Artan, 2014). Bu çalışmada da 12-18 yaş arasında alınan örneklem grubu ergenler, 18 yaşının üzerinde alınan örneklem grubu ise yetişkinler olarak kategorize edilmiştir. Bu doğrultuda çocukluk dönemindeki ebeveynleşme olgusunun araştırıldığı örneklem grubu ergenlik ve yetişkinlik dönemi olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır. Hem yetişkinlerin çocukluğundaki ebeveynleşme olgusunun hem de çocukların mevcut ebeveynleşme olgusunun değerlendirildiği çalışmalar ise karma kategorisinde ele alınmıştır. 2020 yılına kadar Türkiye'de Ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan çalışmaların örneklem grubunun gelişim dönemine göre dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. 2020 Yılına Kadar Türkiye'de Ebeveynleşme Olgusuyla İlgili Yapılan Çalışmaların Örneklem Grubunun Gelişim Dönemine Göre Dağılımı

Gelişim dönemi	**n**	**%**
Yetişkinlik	9	75.00
Ergenlik	2	16.66
Karma	1	8.33
Toplam	12	100

*Bir çalışmanın sistematik derleme çalışmasına bağlı olarak belirli bir örneklem üzerinde çalışılmaması sebebiyle söz konusu makale bu şekilde yer verilmemiştir.

Tablo 4 incelendiğinde geçmişten günümüze dek Türkiye'de ebeveynleşme olgusunu konu alan çalışmaların 9'unun (%75) yetişkinlik döneminden çocukluk dönemindeki ebeveynleşme olgusunu değerlendiren çalışmalar olduğu, 2'sinin (%16.66) ergenlik dönemindeki çocuğun mevcut ebeveynleşme olgusunu değerlendiren çalışma olduğu, 1 çalışmada (%8.33) ise hem yetişkinin çocukluk dönemindeki ebeveynlik olgusunun değerlendirildiği hem de bu yetişkinlerin çocuklarının mevcut ebeveynlik olgusunun değerlendirildiği tespit edilmiştir. 1 çalışma ise alanyazındaki bilgileri derleme özelliği taşıması sebebiyle belirli bir dönemde ebeveynleşme olgusunu değerlendirmemektedir.

Tablo 5. 2020 Yılına Kadar Türkiye'de Ebeveynleşme Olgusuyla İlgili Yapılan Çalışmaların Desenine Göre Dağılımı

Desen	**n**	**%**
Nicel	9	76.92
Nitel	2	15.38
Karma	1	7.69
Toplam	**13**	**100**

Tablo 5 incelendiğinde Türkiye'de 2020 yılına kadar ebeveynleşme konusunda yapılan araştırmaların 9'unun (%69.23) nicel araştırma deseni, 3'ünün (%15.38) nitel araştırma deseni, 1'inin (%7.69) ise karma araştırma deseni kullanılarak gerçekleştiği saptanmıştır. Buna göre Türkiye'de ebeveynleşme olgusu ile en fazla nicel çalışma yapıldığı görülmektedir.

Tablo 6. 2020 Yılına Kadar Türkiye'de Ebeveynleşme Olgusuyla İlgili Yapılan Çalışmalarda Kullanılan Ebeveynleşme Olgusunu Değerlendiren Veri Toplama Araçlarının Dağılımı

Örneklem	Veri toplama aracı	n	%
Yetişkinlik Dönemi	Filial Sorumluluk Ölçeği Yetişkin Formu	2	20.0
	Ebeveynleşme Envanteri	5	50.0
	Ebeveynleşmiş Çocuk Ölçeği-Yetişkin Formu	2	20.0
	Yarı yapılandırılmış, açık uçlu sorular	1	10.0
	Toplam	**10**	**100**
Ergenlik Dönemi	Yarı yapılandırılmış, açık uçlu sorular	3	100

*Bir çalışmanın sistematik derleme çalışma olmasına bağlı olarak veri toplamaya ilişkin bir araç kullanılmadığı için bu tabloda yer verilmemiştir.

Tablo 6 incelendiğinde yetişkinlerde kullanılan ölçme araçlarının 5'ini (%50) Ebeveynleşme Envanteri'nin, 2'sini (%20) Filial Sorumluluk Ölçeği Yetişkin Formu'nun, 2'sini (%20) Ebeveynleşmiş Çocuk Ölçeği Yetişkin Formu'nun, 1'ini (%10) ise yarı yapılandırılmış, açık uçlu soruların oluşturduğu saptanmıştır. Ergenlik döneminde mevcut ebeveynleşme olgusunu değerlendiren çalışmaların tamamında (f=3, %100) veri

toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular kullanıldığı tespit edilmiştir. Ebeveynleşme olgusuyla ilgili 1 çalışmaya ise alanyazındaki bilgileri derleyici nitelikte olması sebebiyle veri toplamaya ilişkin bir araç kullanılmadığı için bu tabloda yer verilmemiştir. Bu bulgulara bakıldığında Türkiye'de ebeveynleşme olgusuyla ilgili yetişkinlerle yapılan çalışmaların neredeyse tamamında geçerli ve güvenilir veri toplama araçları kullanılırken ergenlik döneminde geçerliği ve güvenirliği yapılmış ölçme araçlarının hiç kullanılmadığı, ayrıca yetişkinlerle yapılan ebeveynleşme konulu çalışmalarda en fazla Ebeveynleşme Envanteri'nin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7. 2020 Yılına Kadar Türkiye'de Ebeveynleşme Olgusuyla İlgili Yapılan Çalışmaların Elde Ettiği Sonuçlar

Sonuç	**n**	**%**
Ebeveynleşme olgusunun düzeyi, ebeveyn/ kardeş odaklı olması veya psikolojik belirtilerle ilişkisi cinsiyete göre farklılaşır	3	11.11
Ebeveyenleşmenin algılanan yarar/uyum boyutu veya ebeveynleşme sürecinin haksız ve zararlı bir süreç olarak görülmemesi duygu durum güçlüklerinde ve yaşamın ileri dönemlerindeki olumsuz sonuçlarına karşı koruyucu olabilir	4	14.81
Ebeveynleşme çeşitli psikolojik problemlerle ilişkilidir	3	11.11
Ebeveynleşme çeşitli demografik değişkenlerle ilişkilidir	3	11.11
Özel gereksinimli kardeşi veya sağır ebeveyni olan çocuklarda ebeveynleşme görülür	2	7.41
Ebeveynleştirmeye psikolojik ve sosyal destek sistemleri ile erken müdahale edilmesi önemlidir	1	3.70
Ebeveynleştirme olgusunu değerlendiren ölçeklerin (Filial Sorumluluk Ölçeği, Ebeveynleşme Envanteri ve Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği-Yetişkin Formu) Türkçe uyarlaması Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir bir araçtır	3	11.11
Ebeveynin anksiyetesi gibi psikolojik durumu, madde/alkol bağımlılığı olması vb. etkenler ile çocuğunun ebeveynleştirme davranışı ve ebeveynleşme türü arasında ilişki vardır	4	14.81
Çocuk işçi olarak sanayide çalışan 13-17 yaş arası erkek ergenlerin aile içindeki ebeveynleşme deneyimlerinde ortak temalar vardır	1	3.70
12 yaşındaki kız çocuklarının kendisi ilişkisel, bağımsız tanımlamasına göre veya 12 yaş çocuklarının cinsiyetine göre sergiledikleri ebeveynleşme türleri farklılaşır	3	11.11
Toplam	**27**	**100**

Tablo 7'de yer alan Türkiye'de ebeveynleşme konusunda yapılmış çalışmaların sonuçları incelendiğinde cinsiyete göre ebeveyn veya kardeş odaklı ebeveyn olma durumunun ve psikolojik belirtilerle ilişkinin değişebildiği (f=3, %11.11), ebeveyenleşmenin algılanan yarar/uyum boyutu veya ebeveynleşme sürecinin haksız ve zararlı bir süreç olarak görülmemesinin duygu durum güçlüklerinde ve yaşamın ileri dönemlerindeki olumsuz sonuçlarına karşı koruyucu olabildiği (f=4, %14.81), ebeveynleşme çeşitli psikolojik problemlerle ilişkili olduğu (f=3, %11.11), ebeveynleşmenin çeşitli demografik değişkenlerle ilişkili olduğu (f= %11.11), özel gereksinimli kardeşi veya sağır ebeveyni olan çocuklarda ebeveynleşmenin görüldüğü (f=2, %7.41), ebeveynleştirmeye psikolojik ve sosyal destek sistemleri ile erken müdahale edilmesinin önemli olduğu (f=1, %3.70), ebeveynleşme olgusunu değerlendirmeye yönelik geliştirilen Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği-

Yetişkin Formu, Filial Sorumluluk Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri'nin Türkçe uyarlamasının Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir bir araç olduğu (f=3, %11.11), ebeveynin anksiyetesi gibi psikolojik durumu, madde/alkol bağımlılığı olması vb. etkenler ile çocuğunu ebeveynleştirme davranışı ve ebeveynleşme türü arasında bir ilişki olduğu (f=4, %14.81), Çocuk işçi olarak sanayide çalışan 13-17 yaş arası erkek ergenlerin aile içindeki ebeveynleşme deneyimlerinde ortak temaların bulunduğu (f=1, %3.70), 12 yaşındaki kız çocuklarının kendisi ilişkisel, bağımsız tanımlamasına veya 12 yaş çocuklarının cinsiyetine göre sergiledikleri ebeveynleşme türleri farklılaştığı (f= %11.11) tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Ebeveynler öğretme, aktarma, denetleme, yönetme, biçimlendirme ve besleme rolleri ile çocuklarının hayatında yer alırken çocuklar da alma, öğrenme ve ebeveyninin koyduğu kurallara uyum sağlama sorumluluğunu almakta, bu rollere bağlı olarak gelişim sürecindeki en önemli faktörün ebeveynin çocuk ile ne şekilde ilişki kurduğu olduğu vurgulanmaktadır (Demir, Karabay & Ası, 2017). Bazı ailelerde ebeveynlerin üstlenmesi gereken çocuk bakımı, ev işleri, yemek hazırlama, para kazanma gibi sorumlulukların çocuklara geçmesiyle bir rol değişimi söz konusu olmakta ve bu rol değişiminin çocuklar üzerinde çeşitli olumsuz etkileri bulunmaktadır (Chase, 1999). Bu bağlamda bu çalışma ebeveynleşme olgusunun bireylerin çocukluk dönemine ve yetişkinlik dönemine etkisinin anlaşılması kişilik örüntüleri geliştirmeleri, sağlıklı ilişkiler geliştirebilmeleri açısından önem arz eden ebeveynleşme olgusu ile ilgili Türkiye'de yapılan çalışmaların incelenmesini amaçlamaktadır.

Türkiye'de ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan çalışmaların 2014 yılından itibaren başladığı ve en fazla çalışmanın 2019 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Bu sonuca bakarak son yıllarda ebeveynleşme olgusuna ilginin arttığı söylenebilmektedir. Ölçek uyarlama ve geliştirme çalışmaları sonucunda ebeveynleşme olgusunu değerlendiren çalışmaların yapılmasının kolaylaşması ile son yıllarda bu konunun daha fazla çalışılmış olabileceği düşünülmektedir. Ebeveyn-çocuk ilişkisini konu alan makalelerin incelendiği, 2019 yılında yapılan bir araştırmada ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik çalışmaların son üç yılda artış gösterdiği saptanmıştır (Tayan, Gedik, Morkoyunlu, Sözbilir & Konyalıoğlu, 2019). Bu sonuç bağlamında ebeveyn-çocuk ilişkisinin bir yönü olan ebeveynleşme olguna yönelik çalışmaların son yıllarda arttığı bulgusu desteklenmektedir.

Türkiye'de geçmişten bugüne kadar "ebeveynleşme" olgusu ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin en fazla Hacettepe Üniversitesi'nde yapıldığı, ilgili yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak lisansüstü tez kapsamında ve yüksek lisans düzeyinde yapıldığı saptanmıştır. Aral ve diğerleri (2015) tarafından yapılan ve lisansüstü düzeyde çocuk gelişimi alanında yapılan tezlerin incelendiği bir araştırmada da çalışma bulgusuyla uyumlu olarak hazırlanan tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu bildirilmiştir. Benzer şekilde Coşkun ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada da Türkiye'de özel eğitim alanında hazırlanan tezlerde yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine kıyasla oldukça fazla olduğu ifade edilmektedir (Coşkun, Dündar &

Parlak, 2014). Doktora öğrenimine giriş koşullarının ve kontenjanların yüksek lisansa kıyasla daha sınırlı olmasının bu sonucu doğurmuş olabileceği düşünülmektedir. Ebeveynleşme olgusuna yönelik Türkiye'de yapılan tezlerin en fazla Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde çalışıldığı, anabilim dalı bağlamında değerlendirildiğinde ise ebeveynleşme olgusuyla ilgili en fazla çalışmanın Psikoloji Anabilim Dalı'nda yapıldığı saptanmıştır. İncelenen çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde ebeveynleşme konusunun en fazla psikolojik belirtiler bağlamında çalışıldığı göz önüne alındığında en fazla Psikoloji anabilim dalında çalışma yapılmasının bu etkenle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde incelenen çalışmalarda ebeveynleşme olgusunun ilişkili olduğu değişkenlere bakıldığında bu değişkenlerin çalışıldığı bölümlerin ağırlıklı olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne dahil olmasına bağlı olarak bu sonucun ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. Türkiye'de ebeveynleşme olgusuna ilişkin en fazla lisansüstü tezin Hacettepe Üniversitesi'nde hazırlandığı tespit edilmiştir. Nitekim üniversitelerde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin istatistikler incelendiğinde Hacettepe Üniversitesi'nin Türkiye'de en fazla lisansüstü tezin hazırlandığı üniversitelerden biri olduğu görülmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2021).

Türkiye'de yapılan lisansüstü çalışmalarda araştırmacıların nicel çalışma yöntemi kullanmaya daha yatkın oldukları (Ayanoğlu ve ark., 2019) ve Türkiye'de erken çocukluk döneminde ebeveynlerle yapılan çalışmalarda ağırlıklı olarak nicel yöntemin benimsendiği sonucu (Uzun, Yalçın & Dede, 2018) ebeveynleşme olgusuyla ilgili yapılan çalışmaların tamamına yakınında nicel araştırma deseni kullanıldığı bulgusunu destekler niteliktedir.

Türkiye'de ebeveynleşme olgusuna yönelik yapılan çalışmalar ebeveynleşme olgusunun değerlendirildiği örneklemin neredeyse tamamının bireylerin yetişkinlik dönemindeki kişilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Yalnızca üç çalışmada ergenlik döneminde olan çocukların mevcut ebeveynleşme olgusunun değerlendirildiği görülmektedir. Yapılan çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarına bakıldığında ise yetişkinlerle yapılan çalışmaların neredeyse tamamında geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış veri toplama aracı kullanıldığı, bu ölçme araçları içerisinden en fazla Ebeveynleşme Envanteri'nin kullanıldığı; ergenlik döneminde ebeveynleşme olgusunu değerlendiren çalışmaların tamamında yarı yapılandırılmış açık uçlu soruların kullanıldığı, dolayısıyla Türkiye'de ergenlik döneminde ebeveynleşme olgusunu değerlendiren geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış ölçme araçlarının kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Türkçe'ye uyarlanmış, ergenlik dönemi ve öncesi çocukluk dönemlerine uygun geçerlik ve güvenirliği yapılmış ölçme araçlarının mevcut olmaması sebebiyle çalışmaların ağırlıklı olarak yetişkinlerle yapıldığı düşünülmektedir. Çocukluk döneminden yetişkinliğe geçiş aşaması olarak değerlendirilen ergenlik dönemindeki temel fiziksel gelişim ve akıl yürütme, karar verme, kendini kontrol etme gibi bilişsel gelişim alanındaki ilerlemelere (Santrock, 2011) bağlı olarak bu dönemde ebeveyn rol ve sorumluluklarının üstlenilmesinin daha çok göze çarpan bir durum olabileceği ve bu nedenle de çocukluk dönemine nazaran daha fazla değerlendirilmeye tabi tutulmuş olabileceği düşünülmektedir. Mika ve arkadaşları (1985) tarafından ebeveynleşme olgusunu değerlendiren bir

ölçme aracının geliştirildiği bir çalışmada katılımcı yetişkinlerden hem 14 yaşından önce hem de 14 ile 16 yaşları arasında ebeveynlere ait çeşitli sorumlulukları ne ölçüde yerine getirdiğine ilişkin sorular sorulmuş ve çocuk statüsünden yeni başlayan yetişkine zaman geçişini temsil ettiği için bu yaş dönemi belirlenmiştir. 11 yaşındaki bir çocuğun aynı yetişkin sorumluluğunun üstlenmesi halinde normal olarak becerileri işe görev talepleri arasında bir orantısızlık olacağı ve 15 yaşındaki çocukta görülmeyebilecek derecede stres olacağı ifade edilmektedir. Murray ve diğerleri (1999) tarafından yapılan bir çalışmada Bebek Oyun Evi (Dolls House Play) tekniği geliştirilmiştir. 5 yaşındaki çocuklara uygulanan bu oyun tekniğinde evrensel özellik taşıyan ancak aileden aileye farklılık gösterebilen, bağımsızlık, koruma, reddetme gibi ebeveynlik tutumlarının değerlendirildiği yemek, uyku, kötü zamanlar ve en iyi zamanlar şeklinde belirlenen 4 durumda çocukların oyunu nasıl kurguladıkları incelenmiş ve bu oyunlar esnasında çocukların sosyal temsiller aracılığıyla aile içi etkileşimi, ailevi güçlüklere ilişkin bilgiler belirtilmiş ve çalışmanın yapıldığı tarihe kadar anneleri ile ilgili bakım verme temalarının bu şekilde tespit edildiği ifade edilmiştir. Woolgar ve Murray (2010) tarafından 5 yaşındaki çocuklarda ebeveynleşme olgusu ile ilgili yapılan bir çalışmada da Bebek Oyun Evi tekniği aracılığıyla çocuğun aile bireylerini temsil eden figürler aracılığıyla aile içi etkileşime ve rollere ilişkin bilgiler edinmiştir. Pellegreini ve Smith'e göre oyunun çocuğun kendini diğerlerinin yerine koyabilmesini ve sosyal ilişkileri anlayabilmesini sağlaması (Akt; Aslan, 2013) görüşünden hareketle erken çocukluk döneminde aile içi rollerin belirlenmesi, ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşim örüntülerinin ve aile sisteminin anlaşılabilmesi bakımından oyun aracılığıyla çocuğun algısının ve yorumlarının edinilebilmesi sebebiyle erken çocukluk döneminde yapılan çalışmalarda oyun tekniğinin tercih edildiği düşünülmektedir. Ayrıca ebeveynleşme olgusunun çocuk algısıyla değerlendirilebilmesi için okuma ve yazma olgunluğunun belirli ölçüde sağlanması gerektiği ve bu bağlamda erken çocukluk döneminde ve orta çocukluğun erken dönemlerinde çocukların öz değerlendirmelerini içeren ölçme araçlarının geliştirilmesinin zorluklar içerdiği değerlendirilmektedir.

Türkiye'de ebeveynleşme olgusu ile ilgili yapılan çalışmalarda birlikte ele alınan değişkenlere ve çalışmaların sonuçlarına bakıldığında ise ağırlıklı olarak ebeveynleşme olgusuyla ilişkili psikolojik değişkenlerin ele alındığı, demografik faktörler ve ebeveynleşme olgusunun yordadığı psikolojik belirtiler üzerine odaklanıldığı, algılanan yarar/ fayda boyutunun kimi zaman ebeveynleşme olgusunun olumsuz sonuçları karşısında koruyucu olabildiği tespit edilmiştir. Çocukluk dönemindeki ebeveynleşmenin yetişkinlerin psikolojik süreçlerinde etkili olduğu, kişilerin depresyon düzeyini artırdığı ve mutluluk düzeyini düşürdüğü tespiti (Williams & Francis, 2010) incelenen araştırmaların sonucunda ağırlıklı olarak ebeveynleşmenin psikolojik sonuçlarına odaklandığı bulgusunu desteklemektedir. Anne-baba çocuk ilişkilerini inceleyen bir meta sentez çalışmasında incelenen çalışmalarda ağırlıklı olarak anne-baba çocuk ilişkilerinin, çocuğun sosyal gelişimi ve davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ve bu ilişkiyi etkileyen çocuğa ve ebeveyne ait birçok değişken olduğunun saptanması çalışmanın bulgusunu destekler niteliktedir (Kırman & Doğan, 2017). Sümer ve arkadaşları tarafından yapılan Türkiye'de anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkilerini içeren çalışmaların incelendiği bir araştırmada ise incelenen çalışmalar

sonucunda ebeveynlerinden ilgi ve sıcaklık algılayan, olumlu bir aile atmosferinde yetişen çocukların, ebeveynlerinden soğukluk ve baskı algılayan çocuklara kıyasla daha olumlu psikolojik özellikler ve davranışlar geliştirdiği saptanmıştır (Sümer, Aktürk & Helvacı, 2010). Ebeveynleşmenin de sağlıksız anne baba tutumunu içeren bir olgu olduğu dikkate alındığında Sümer ve arkadaşları tarafından elde edilen bu sonuç ebeveynleşme olgusunun birtakım psikolojik belirtilerle ilişkili olduğu bulgusunu desteklemektedir. İncelenen çalışmaların küçük bir kısmının ölçek uyarlama- geliştirme çalışması olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de erken çocukluk döneminde benlik kavramı ile ilgili yapılmış lisansüstü eğitim tezlerinin incelendiği bir çalışmada da ölçek uyarlama ya da geliştirmenin çalışmalarının oldukça az olduğu bulgusu çalışmanın bu yöndeki sonucunu destekler niteliktedir (Karaca, Uzun & Yaşar, 2019).

SONUÇ

Elde edilen bulgulara doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- Ebeveynleşme olgusunu konu alan lisansüstü düzeyde hazırlanan tezlerin ve akademik makalelerin oldukça az olduğu dikkate alınarak bu alandaki çalışmalara ağırlık verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.
- Ebeveynleşme olgusunu oluşturan etmenlerin çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda aile içi rollerin yeniden düzenlendiği boşanma gibi koşullarda da ebeveynleşme olgusuyla ilgili çalışmaların yapılmasının erken dönem tespit ve müdahale için yararlı olabileceği düşünülmektedir.
- Ebeveynleşme olgusunun çocukluk dönemindeki etkilerinin yanısıra yetişkinlik dönemine de uzanan bir dizi olumsuz sonucu olabildiği dikkate alınarak ebeveynleşme olgusunu önleyici, aile içi rol ve işlevsellikleri iyileştirici psikolojik, sosyal çalışmalar yapılarak önlemler alınmasının gerektiği değerlendirilmektedir.

Çocukluk döneminde ebeveynlik olgusunu değerlendirebilecek geçerliği ve güvenirliği sağlanmış ölçme araçları geliştirilmesinin bu alanda erken dönemde yapılacak çalışmaları destekleyeceği düşünülmektedir.

Araştırmaya ilişkin etik bilgiler

Literatür incelemesine dayanan çalışmada Etik Kurul izni gerekmemektedir.

Araştırmanın yazar katkı oranı

Çalışmaya yazarlar isim sırasına göre %60, %40 oranında katkı sağlamıştır.

Çatışma beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

Aral, N., Tanrıbuyurdu, E. F., Tiryaki, A. Y., Sağlam, M., & Aysu, B. (2015). Türkiye'de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 14(1), 7-16. https://doi.org/10.1501/Ashd_0000000103.

Aslan, Ö. M. (2013). Anaokuluna Devam Eden Çocukların Oyun Davranışları ve Oyunlarında Ortaya Çıkan Zorbalık Davranışlarının İncelenmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.

Ayanoğlu M., Boğa, E., Kay, M. A., İnci, R., Tarkoçin, S., Kaçmaz, C., … Göğebakan, Ş. (2019). Çocukluk döneminde görülen duygusal ve davranışsal sorunlarla ilgili Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 7(2), 196-210. https://doi.org/10.33715/in onusaglik.654600.

Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/614382.

Bayhan, P.S., & Artan, İ. (2014). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi* (1. Baskı). İstanbul: Morpa Publisher.

Burnett, G., Jones, R.A., Bliwise, N.G., & Ross, L.T. (2006) Family unpredictability, parental alcoholism, and the development of parentification, *The American Journal of Family Therapy*, 34(3), 181-189. https://doi.org/10.1080/01926180600550437.

Chase, N. D. (1999). Parentification: On Overview of Theory, Research and Societal Issues. N.D. Chase (Editör) *Burdened children: theory, research, and treatment of parentification* (s. 3-34). Unites States of America: Sage Publication.

Chase, N. D., Deming, M. P., & Wells, M. C. (1998). Parentification, parental alcoholism, and academic status among young adults. *American Journal of Family Therapy*, 26(2), 105-114. https://doi.org/10.1080/01926189808251091.

Coşkun, İ., Dündar, Ş., & Parlak, C. (2014). Türkiye'de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 375-396. https://doi.org/10.12984/eed.49993.

Demir T., Karabay Ş.O., & Ası D.Ş. (2017). 5 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-14. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/370028.

Engelhardt, J. A. (2012). The developmental implications of parentification: Effects on childhood attachment graduate student. *Journal of Psychology*, 14, 45-52. Erişim Adresi: https://www.tc.columbia.edu/publications/gsjp/gsjp-volumes-archive/gsjp-volume-14-2012/25227_Engelhardt_Parentification.pdf.

Hooper, L. (2008). Defining and understanding parentification: Implications for all counselors. *The Alabama Counseling Association Journal*, 34(1), 34-43. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/281905738_Defining_and_Understanding_Parentification_Implications_for_All_Counselors.

Hooper, L. M., Walters, S. M., & Lanthier, R.P. (2008). Predictors of growth and distress following childhood parentification: A retrospective exploratory study. *Journal of Child and Family Studies*, 17(5), 693-705. https://doi.org/10.1007/s10826-007-9184-8.

Hooper, L. M., & Wallace, S. A. (2009). Evaluating the parentification questionnaire: Psychometric properties and psychopathology correlates. *Contemporary Family Therapies*, 32(1), 52-68. https://doi.org/10.1007/s10591-009-9103-9.

Hooper, L. M., Doehler, K., Wallace, S.A., & Hannah, N. J. (2011). The parentification inventory: Development, validation, and cross-validation. *The American Journal of Family Therapy*, 39(3), 226-241. https://doi.org/10.1080/0192618 7.2010.531 652.

Hooper, L. M., L'Abate, L., Sweeney, L. G., Gianesini, G., & Jankowski, P. J. (2014). *Models of psychopathology generational processes and relational roles*. New York: Splinger Publisher.

Jurkovic, G. J., Thirkield, A., & Morrell, R. (2001). Parentification of adult children of divorce: A multidimensional analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(2), 245-257. https://doi.org/10.1023/A:1010349925974.

Karaca, N., Uzun, H., & Yaşar, M. C. (2019). Türkiye'de erken çocukluk döneminde benlik kavramı ile ilgili yapılmış lisansüstü eğitim tezlerinin incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi,* 13(30), 79-97. https://doi.org/10.29329/mjer.2019.218.5.

Khafi, T. Y., Yates, T.M., & Luthar, S.S. (2014). Ethnic differences in the developmental significance of parentification. *Family Process*, 53(2), 267-287. https://doi.org/10.1111/famp.12072.

Kırman A., & Doğan, Ö. (2017). Anne-baba çocuk ilişkileri: Bir meta-sentez çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 28-49. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/323359.

Mika, P., Bergner, R. M., & Baum, M. C. (1987). The development of a scale for the assessment of parentification. *January Family Therapy*, 14(3), 229-235. Erişim Adresi: https://search.proquest.com/openview/8e9ec53b5ae9a34dbbf04223e52aa2d5/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2031151.

Murray, L., Woolgar, M., Briers, S., & Hipwell, A. (1999). Children's social representations in dolls' house play and theory of mind tasks, and their relation to family adversity and child disturbance. *Social Development*, 8(2), 179–200. https://doi.org/10.1111/1467-9507.00090.

Santrock, J. W. (2011). *Yaşam Boyu Gelişim.* (13.baskı). (G. Yüksel, Çev. Ed.). İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.

Schier, K., Herke, M., Nickel, R., Elge, U. T., & Hardt, J. (2015). Long-term sequelae of emotional parentification: A crossvalidation. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 1307-1321. https://doi.org/10.1007/s10826-014-9938-z.

Sümer, N., Aktürk, A. G., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları, 13*(25), 42-59. Erişim Adresi: https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpy1301996120100000m000131.pdf.

Tayan E., Gedik S. D., Morkoyunlu Z., Sözbilir M., & Konyalıoğlu A.C. (2019). Ebeveyn-çocuk ilişkisi konulu makaleler: Tematik içerik analizi çalışması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1183-1208. https://doi.org/10.17494/ogusbd.555437.

Titzmann, P. F. (2012). Growing up too soon? Parentification among immigrant and native adloescents in Germany. *Journal of Youth and Adloescence,* 41, 880-893. Erişim Adresi: https://link.springer.com/article/10.1007/s10964-011-9711-1.

Tomeny, T. S., Barry, T. D., & Fair, E. C. (2017). Parentification of adult siblings of individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Child and Family Studies,* 26(4), 1056-1067. https://doi.org/10.1007/s10826-016-0627-y.

Uzun, H., Yalçın, V., & Dede, H. (2018). Türkiye'de erken çocukluk döneminde ebeveynler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1), 1-12. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/615994.

Wells, M., & Jones, R. (2000). Childhood parentification and shame-proneness: A preliminary study. *American Journal of Family Therapy*, 28(1). 19-27. https://doi.org/10.1080/019261800261789.

Williams, K., & Francis, S. E. (2010). Parentification and psychological adjustment: Locus of control as a moderating variable. *Contemporary Family Therapy*, 32(3), 231-237. https://doi.org/10.1007/s10591-010-9123-5.

Woolgar, M., & Murray, L. (2010). The representation of fathers by children of depressed mothers: Refining the meaning of parentification in high-risk samples. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(5), 621-629. https://doi.org/10.1111/j.14697610.2009.0213.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2021). Üniversitelere göre. Erişim Adresi https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/IstatistikiBilgiler?islem=1.

Yörükoğlu, A. (2016). *Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi ve Ruhsal Sorunlar*. (36.Baskı). İstanbul: Özgür Publisher.